

THE GREAT GEOGRAPHICAL DISCOVERIES OF INKA TUPAC YUPANQUI

Abstract: In the study of the science of Geography, in modern schools of all levels of education; they are indisputably well known and well represented: The great geographical discoveries of European mariners and their names have remained, as the names of many geographical objects on the planet. It is an indisputable fact, that the great geographical discoveries of seafarers and explorers from other continents were studied nothing or almost nothing, and I being a teacher of geography and at the same time a direct descendant of Tupac Yupanqui; i'll introduce of you to his intercontinental voyages, the maritime achievements of the Inca and the implications of those for local civilizations; and the feedback influence from these discoveries on the territorial and regional development of the Inca Confederation of the American continent.

Author information:

Juan Esteban Yupanqui Villalobos

Doc. Lic.

Universidad Cecar Vallejo, Trujillo – Perú,

Union of Scientists – Varna

✉ tupacisaac2@gmail.com

🌐 Perú

 Translation: tanya.la.profesora@gmail.com

Keywords:

great geographical discoveries, Tupac Inca
Yupanqui, Inca Confederation, Oceania,
French Polynesia

При изучаването на науката География, в съвременните учебни заведения от всички нива на образованието, безспорно са добре познати и подробно представени Великите географски открития на европейските мореплаватели, чиито имена са останали като названия на много географски обекти по лицето на планетата. Неоспорим факт е, че за Великите географски открития на мореплавателите и изследователите от другите континенти, не се изучава нищо или почти нищо. Бидейки преподавател по география и същевременно пряк потомък на Тупак Юпанки, в настоящия доклад ще ви запозная с неговите междуконтинентални пътувания, постиженията на мореплаването на инките и последствията от тях за развитието на достигнатите местни цивилизации, както и влиянието на обратната връзка от тези Открития върху териториалното и регионално развитие на Конфедерацията на инките на Американския континент.

Фиг. 1 Флотилията на Тупак Инка Юпанки

Тупак Инка Юпанки е син на Пачакутек и мама Анауарке. Когато навършва 16 години, съветът на мъдреците – старейшини – го избира за багрянороден наследник и баща му Пачакутек - го назначава за съзар. Тупак Юпанки оправдава напълно оказаното му доверие, от тази крехка юношеска възраст той се доказва като роден воин, непобедим завоевател и любознателен пътешественик. Тупак Юпанки разширява границите на империята на Инките и по време на неговото царуване Тауантинсуйу достига най-голямо териториално разширение и блясък. Условно можем да разделим живота и завоеванията му като Император на Инките на три периода – завоевания по суша, презокеански Велики Географски Открития, избор на съзар – наследник.

Фиг. 2 На изображението Тупак Инка Юпанки: / Imagen de Guaman Poma de Ayala en „Nueva crónica y buen gobierno“ (1615)

Първоначално Тупак Юпанки укрепва крепостите в централната част на империята около столицата Куско, после тръгва на север, по пътя си разрушава местните крепости и издига укрепени градове и храмове на слънцето – Хуаманга, Хауха и Чинчайкоча, Уайлас. Оттам Тупак Юпанки тръгва на изток, завладява Уануко. А в Кахамарка, той създава своята областна столица и щаб-квартира. След което усилията му се насочват на запад към брега на Тихи Океан, в битка срещу царството Чиму. Войната продължава няколко години, но Тупак Юпанки използва нестандартна, но много хитра и ефикасна военна стратегия чрез, която успява да преодолее съпротивата на Чиму, а именно – отклонява коритото на река Моче, така че водите ѝ потичат в друга посока и така столицата на Чиму – град Чан Чан, остава без вода, скоро след което обсадените се предават. По-късно Тупак Юпанки покорява също племената чачапояс, уампис, табаконас и гуайакокондос. Той напредва триумфално към Кито и Каямбе, достигайки на юг чак до царството Каранге. На практика Тупак Юпанки вече е завладял територията на съвременен Еквадор, след което се връща в Куско с много нови знания и материални придобивки. Следват две години, през които той активно се занимава с анализ на придобитите знания, изучава записаните разкази, слухове, легенди и традициите на завладените народи. През този мирен период, за да спази традициите задължителни за избрания престолонаследник Тупак Юпанки, също както библейският патриарх Авраам – се жени за Мама Ойо, негова полусестра по баща, избраната за съпруга на същия се явява също и пълноправен съуправител на Империята на Инките, който пост тя достойно заема.

След този период на почивка и разузнаване Тупак Юпанки поема отново на север покорявайки нови и нови земи, и подготвяйки своето пътуване по вода. Той наема и води със себе си отколешни специалисти в плетенето на лодки – плавателни съдове от тотора /специален вид тръстика/, а именно майстори занаятчии от племето аймара, живущи край езерото Титикака. Техните потомци и до днес пазят славната древна история и я разказват от поколение на поколение: как техните предци са построили корабите за Великолепния Инка Тупак Юпанки, с които той и спътниците му достигаш до Полинезия и Океания. Една от тези фамилии е семейство Лиманчи, от Боливия, с които българската общественост има честта да се запознае: през лятото и пролетта на 2019 г., защото баща и син Лиманчи строиха в гр. Белослав тръстиковия кораб Абора IV, под ръководството на немския PhD професор Доменик Гьорлиц. Той, както и Тур Хайердал със своите изследвания, за пореден път, доказаха силата и издръжливостта на корабите от тотора. От българска страна в експедицията Абора IV участва Теодор Роков – археолог от варненския исторически музей. Именно срещата ми с техния екип, ме вдъхнови тази година да подготвя темата за Великите Географски Открития на моя пра пращяк Тупак Юпанки.

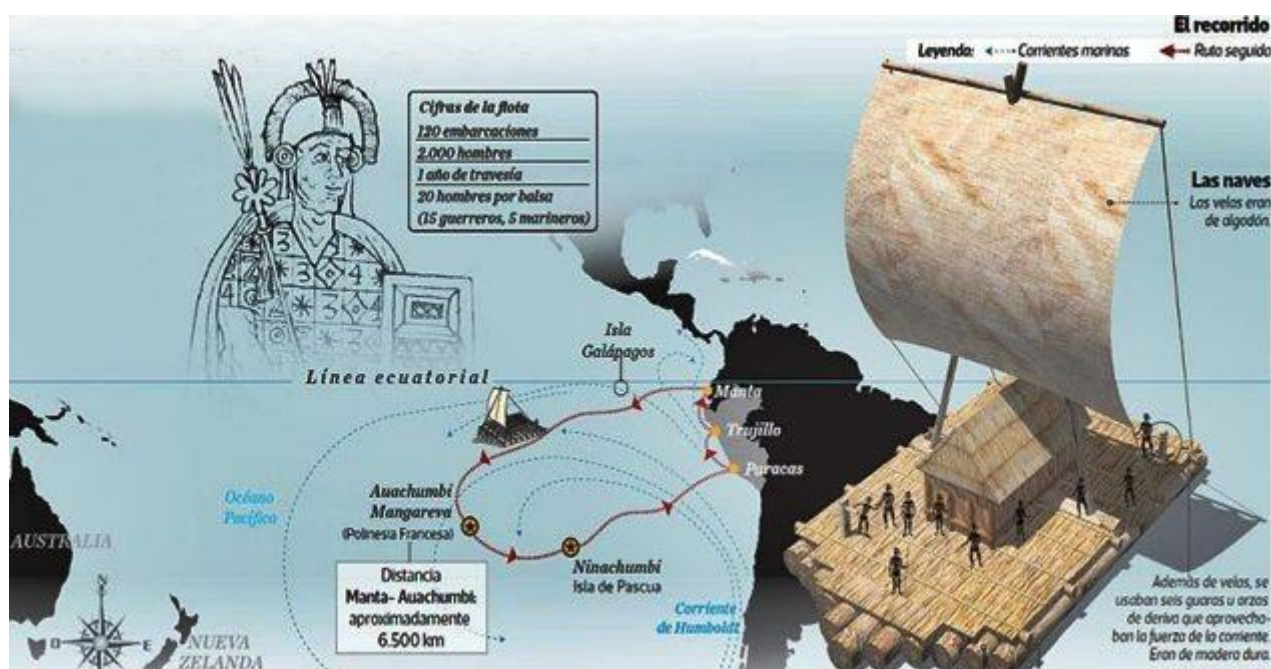
Много емоционална и разтърсваща бе срещата на потомците на корабостроителите на Тупак Инка Юпанки с неговия потомък: Инка Хуан Естебан Юпанки – Тупак Исаак Втори. И тази среща се случи в България, земя на древни култури, земя, която не познавах, но толкова обикнах!

Но да се върнем към Великите Географски Открития на Тупак Инка Юпанки. Приблизително 9 месеца той отделя на завладяването на земите в северен Еквадор и Южна Колумбия. Постига многобройни и бързи победи силно въодушевен от раждането на първородния си син от Койата Мама Ойо. Именно този син, след години, бива одобрен и избран за наследник на трона от мъдреците – старейшини, и Тупак Инка Юпанки ще го назначи за съзар след смъртта на баща си Пачакутек.

Тази толкова успешна експедиция, по суша с горещ тропически и екваториален климат, се отразява неблагоприятно на войските на Тупак Инка Юпанки, които са формирани изцяло от инки-кечуа свикнали да живеят при хладен, дори студен високопланински климат. Тогава именно той взима окончателното решение и предприема експедицията по море. Флотилията на Тупак Инка Юпанки е формирана от множество плавателни съдове подобни на Кон-Тики и

Абора IV, а екипажът и придружаващите го войски наброявали впечатляващите двадесет хиляди души. За сравнение Христофор Колумб тръгва само с три каравели и около 150 човека екипаж.

Внушителната флотилия на Тупак Инка Юпанки, достига до острови, наречени от Инките: Нинчумби и Агуакчумби /Ninchumbi и Aguacchumbi/. Много историци, включително аз, сме убедени, че Тупак Инка Юпанки е достигнал с флотата си до Полинезия, и специално до остров Мангарева /Mangareva/, главен остров във вулканичния архипелаг Гамбе, част от съвременна Френска Полинезия. Жителите на този остров, през осемнадесети и деветнадесети век, все още разказват легендата за пристигането на един Велик вожд наречен Инка, който е пристигнал с войските си от изток. Подобна история все още разказват и жителите на Маркизките острови. Факт е, че в историята на самата Империя на инките, също се разказва как Инка Тупак Юпанки, се завръща с войските си след две години морски откривателски и завоевателни пътешествия по море, през които неговият баща Сапа Апу Инка Пачакутек управлява с дъщеря си Мама Ойо като съцар.

Фиг. 3 Изображение на маршрута на експедицията на Тупак Инка Юпанки до Океания

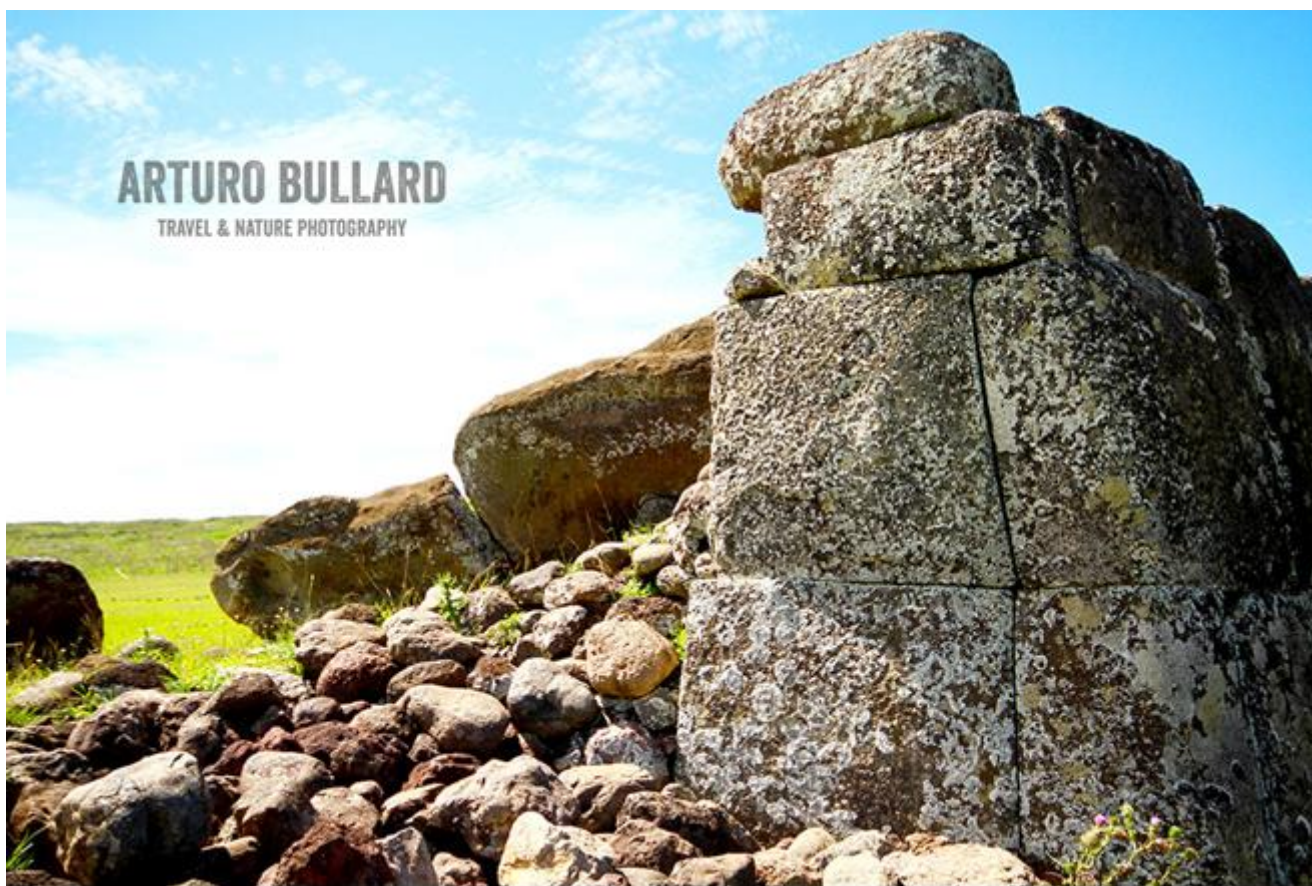
При завръщането си, пътешествениците носят много трофеи. Но най-впечатляващо е, че те довеждат знатни особи от негроидна раса – наречени от инките: „мургави“. Тези островитяни, с гени от хаплогрупата на Австралийските и Полинезийските аборигени, били заселени от Тупак Инка Юпанки, в близост до Солниците Уюни – или още наричани Тунупа, намиращи се на територията на съвременна Боливия, в близост до мините Потоси. Принадлежността на доведените островитяни към споменатата хаплогрупа, е установена сравнително скоро, по повод на друго проучване, проведено сред техните потомци, но се явява много силно доказателство в полза на Великите Географски Открития на Инка Тупак Юпанки.

Други странни за индианците от Южна Америка предмети, донесени от експедицията на Тупак Юпанки, от отвъдморските земи са: месингови столове, а също кожи и челюсти на коне, тези животни са били напълно непознати за жителите на Американския континент. Пренесените презокеански трофеи са били съхранявани в крепостта Саксауаман - до завладяването и разграбването ѝ от испанските конкистадори.

В своята книга „Túpac Yupanqui, descubridor de Oceanía“, авторът Хосе Антонио Дел Бусто заявява, че около 1465г. този Инка изминава повече от 4000 морски мили, и достига до днешна Френска Полинезия, след което той и неговата флотилия продължават по море и достигат до Пасха - Великденския остров, известен още като Рапа Нуи.

Това презокеанско пътуване прави Тупак Инка Юпанки - първият чужденец, стъпил в Океания. Горещо ви препоръчвам да прочетете тази книга. Дел Бусто, използва много солидна база данни, за да докаже твърдението си. Като въпросната включва: хроники на летописци, устни легенди, топоними на посетените от флотилията на Тупак Юпанки острови, архитектурни стилове, замерване на океанските течения и посоката на сезонните ветрове, както и видовете морски превозни средства – корабите от тотора, за които вече споменахме тук по-горе.

Считам, че от изключително значение е абсолютното сходство между градежите на Инките – Мачу Пикчу и Саскауаман и преди всичко Chullpa о chullpaг и градежът Ahu Vinari на Великденския остров. Използвана е една и съща технология на плътно прилепване на огромни каменни блокове без слепващ материал, която технология е непозната в други райони на света с изключение на именно тези двата.

Фиг. 4 Изображение на Ahu Vinari на Великденския остров

Завръщайки се от презокеанското си пътуване, Тупак Юпанки акостира на брега на Гуаяс, минава през град Гумебамба, където го очаква неговата съпруга и синът му Титу Куси Уалпа /детското индианско име на Инка Уайна Капак/, преди да бъде избран за съцар. По пътя си обратно към столицата Куско, в град Парамонга, Инката заповяда да бъде издигнат храм на Слънцето, в знак на благодарност за успешното двугодишно пътуване по море. След това продължава да светилицето Пачакамак, където прекарва 40 дни в пост. Изпълнявайки по този

начин своите религиозни задължения и функции като Син на Слънцето. Тупак Инка Юпанки продължава пътя си нагоре през Уарочири, преминава през Хауха и когато достига до Куско, там е посрещнат от многолюден кортеж от тридесет хиляди души. На мястото се организират ритуални битки, а тържествата продължават няколко дни и са били планирани от баща му Инка Пачакутек. С тези зрелищни, многолюдни, многодневни, пищни тържества Империята на Инките бележи периода си на най-голям разцвет. Тържествата се увенчават също с втората сватба на Инка Тупак Юпанки – официално по традициите на владетелите, той сключва брак с мургава принцеса от Океания, която е довел с експедицията си, и с чиито баща – вожд на местните жители - е бил предварително сключен, договор за мир и сътрудничество.

За да завърша ще цитирам няколко летописци и какво те са записали в хрониките за Испанските царе относно Тупак Инка Юпанки.

Първо: Според летописеца Кристобал де Молина, „когато испанците влязоха в Куско, имаше индианци, които помнеха Императора на инките, който се казвал Тупак Инка Юпанки ... Този Инка Тупак Юпанки завоювал лично със собствените си ръце... повечето тези индиански царства и племена, бил е много смел. " Това, което летописецът изтъква, е биографичното очертание на уникален император. Животът му е живот на завоевател, който достига до най-високите възможни за епохата си постижения.

Второ: Този Тупак Инка Юпанки, винаги е тръгвал от Куско, и е завладял на север до отвъд Кито, на юг до река Маулé, на изток до Бени и на запад до отвъд морето. Той е смел мореплавател в Тихия океан, плавал е по реката Амару Майо, а също е плавал в священото езеро Титикака. Той предприема многобройни и много тежки военни походи, пресича високи планински вериги и преодолява заледени върхове, пресича земи опустошени от суша и пустини, също прониква на експедиции в тропическите гори.

Или както казва хронистът: Този Тупак Инка Юпанки търси мястото, където Слънцето се ражда на изток и мястото, където Слънцето залязва /си ляга/ на запад; след като превзема света на най-високите върхове на Андите, той тръгва на юг в търсене на края на земята.

Това превръща Тупак Инка Юпанки в Първия пътешественик достигнал до Антарктида, точно както преди това се превърна, в Откривателя на Океания.

Трето: Този Тупак Инка Юпанки е не просто Завоевател, а любознателен изследовател или както го нарича летописецът: „приятел на нови знания“, обичащ да научава нови неща. Целта му е била да разшири Тауантинсуйо – Империята на Инките и да достигне до краищата на Земята, до обителта на бог Уйракоча – Богът Творец.

Четвърто: Личността на Тупак Инка Юпанки е без конкуренция на Американския континент, но и в световен план.

Летописецът го сравнява: Тупак Юпанки е ненадминат завоевател на народи като Александър Велики, непоколебим военачалник преодоляващ планини като Ханибал, цивилизатор на народи като Юлий Цезар и откривател на светове повече от Колумб.

Ето защо монахът Фрай Антонио де ла Каланча, летописецът на ордена на Св. Августин, ще напише: "Този Тупак Инка Юпанки е бил най-мъдрият, най-целеустременият и най-хармоничният Инка, който е управлявал тази монархия. Той побеждава и завзема земите и народите от Луагуана до Кито, и от Арика до Чили, и е Цар на Царете – император на всички царства в Горно и Долно Перу ... И той /Тупак Инка Юпанки/ извървява лично пешком, тези планински пътища хиляди левги, за които никой човешки цар дори не би помислил, нито Александър Велики, нито Дарий, нито Кир са посмели да поемат да завладяват царства и народи пешком. "

Заклучителни думи:

По този начин, аз ви представих накратко моят пра-прадядо Тупак Инка Юпанки, Великолепният, Най-големият войн, Най-великият Пътешественик и Откривател, роден от индианските нации в Америка.

Фиг. 5 Тупак Инка Юпанки (вляво) и Кон-Тики на Тур Хейердал (вдясно)

Фиг. 6 Мисия ABORA IV

References:

1. „Tupac Yupanqui“ de Jose Antonio del Busto Duthurburu .
2. „Cronica moralizada del orden de San Agustín en el Perú“ de Fray Antonio de la Calancha.
3. „Relación de las fábulas y ritos de los Incas“ de Cristóbal de Molina, apodado „el cuzqueño“.
4. „Enciclopedia historia peruana, biografias“
5. [https://es.wikipedia.org/wiki/Primer_viaje_de_Col%C3%B3n#Tripulantes_confirmados\[n._10\]%E2%80%8B](https://es.wikipedia.org/wiki/Primer_viaje_de_Col%C3%B3n#Tripulantes_confirmados[n._10]%E2%80%8B)
6. ¿Un muro Inca en la Isla de Pascua?... Arturo Bullard
7. cronistas españoles: Pedro Sarmiento de Gamboa, Martin de Murua, Miguel Cabello Valba.
8. Mision Abora IV <https://youtu.be/1-EIC-fsIWk>